

Kulturdepartementet
ku-remissvar@regeringskansliet.se

KB:s remissvar på betänkandet SOU 2016:80 En gränsöverskridande mediepolitik Remiss Ku2016/02492/MF

Sammanfattning

Kungliga biblioteket, KB, betonar i remissvaret behovet av en nationell kraftsamling för ökad medie- och informationskompetens, MIK. KB tar även upp frågan om tillgängliga medier för personer med funktionsnedsättning, liksom vikten av nyhetsinformation på de nationella minoritetsspråken.

Pliktlagstiftningen

I takt med den snabba medieutvecklingen har det uppstått områden där KB inte har i uppdrag att samla in material. Det gäller t.ex. sociala medier. KB har vid möte med Medieutredningen den 18 juni 2015 och vid kontakter med Utbildningsdepartementet lyft frågan om behovet av en översyn av pliktlagen så att dessa medier bevaras för framtida forskning. I regleringsbrevet för 2017 har KB fått i uppdrag att genomföra en studie som övergripande belyser dagens publicerings- och medielandskap med fokus på pliktbibliotekens möjligheter att samla in och tillgängliggöra relevanta publikationer. I och med att KB fått detta uppdrag belyser vi inte frågan ytterligare i det här remissvaret.

Avsnitt 7. Ett nytt mediestöd för allmänna nyhetsmedier

Enligt Bibliotekslagen ska biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, och åt de nationella minoriteterna samt personer som har annat modersmål än svenska.

Medieutredningen tar i kapitel 4 upp tillgängliga medier för personer med funktionsnedsättning. Slutsatsen i avsnitt 4.10 *Tillgänglighets-*

frågorna i nytt mediestöd är att det inte vore bra om mediestödet får ett tröskelvärde kopplat till tillgänglighetsfrågor. Utredningen väljer istället en incitamentsmodell eftersom det kan ”uppmuntra medieaktörer att vidta åtgärder för att främja tillgängliggöranden” vilket i sin tur kan leda till att man når nya målgrupper.

KB anser det viktigt att alla medborgare, även de med funktionsnedsättning, har tillgång till allsidig information. Det finns risk att Medieutredningens förslag inte tillräckligt prioriterar tillgänglighetsfrågan. I avsnitt 7.3.5 *Produktionsstöd* framgår på sid 364 att incitamentsmodellen innebär att ett ytterligare produktionsstöd för att tillgängliggöra sitt innehåll för personer med funktionsnedsättning ska få uppgå till högst 100 000 kronor. Risken finns att beloppet inte får avsedd effekt.

Enligt intervallerna för det totala produktionsstödet (sid 361) innebär ett stöd för tillgängliggörande på upp till maximalt 100 000 kronor att de i det lägsta kostnadsintervallet lockas med ett extra stöd motsvarande fyra procent (2,5 miljoner kr) och de som får högst stöd (25 miljoner kr) lockas med ett extra stöd på 0,4 procent.

För att få ett tydligt incitament kan en konstruktion vara att fullt mediestöd endast utgår till de medier som arbetar med tillgänglighet för de med funktionsnedsättning. I de fall mediet inte uppfyller kraven utbetalas bara en reducerad del av beviljat belopp.

Förutom ovanstående vill KB även betona vikten av nyhetsinformation på de nationella minoritetsspråken. Vi välkomnar därför Medieutredningens skrivningar om anpassade och lägre trösklar in i stödsystemet för dessa medier.

Avsnitt 8. Mediepolitiska idéskisser

8.4 En nationell kraftsamling för medie- och informationskunnighet

Det finns idag ett mycket stort behov av en nationell MIK-satsning så som Medieutredningen skriver i kapitel 8. KB och Sekretariatet för en nationell biblioteksstrategi presenterade redan i september 2016 förslaget ”Digitalt först”. Förslaget innebär att landets folkbibliotekarier fortbildas så att de kan hjälpa befolkningen i ett digitalt kompetenslyft.

Målen för ”Digitalt först” är att:

- öka invånarnas digitala kompetens för att alla ska ha kunskap och möjlighet att ta del av och nyttja digitala sammanhang
- använda bibliotekens unika roll (till för alla) för att synkronisera den digitala kompetensen hos nyanlända med samhällsorientering och svenska demokratiska verktyg
- öka kompetensen hos den vuxna befolkningen med avseende på källkritisk granskning av medier, ägarstrukturer och globala sammanhang
- skapa samhällelig och individuell tillit till myndigheter, e-förvaltning med flera i en snabb teknisk utveckling

KB vill återigen understryka vikten av att det snarast inleds en satsning på en bred digital kompetenshöjning för hela befolkningen och har tagit med ovanstående förslag från Sekretariatet för en nationell biblioteksstrategi i KB:s Budgetunderlag 2018-2020.

Massmediehistoriskt arkiv och nationell tillgång

KB har under många år mikrofilmade pliktlevererade dagstidningar och sedan 2014 digitaliserar vi dem. Teknikskiftet innebär ett stort steg framåt i kvalitet och sökbarhet. De digitaliserade tidningarna tillsammans med KB:s omfattande digitala samlingar av radio och tv-material samt t ex e-pliktmaterial utgör sammantaget en unik mediehistorisk resurs. KB:s anslag medger dock inte retrospektiv digitalisering av de tidigare mikrofilmade tidningarna, utan där är vi hela tiden beroende av extern finansiering.

Den snabba utvecklingen på massmedieområdet där tidningar läggs ned och utgivningen upphör kan medföra att värdefulla samlingar av lokalhistoriskt material skingras. Dessa samlingar utgör en viktig del av vårt gemensamma kulturarv och är viktiga för den lokalhistoriska forskningen. KB får regelbundet förfrågningar om att ta över sådana samlingar och arkiv från större och mindre medieföretag. Våra möjligheter att svara upp mot de växande behov som finns är dock i nuläget begränsade.

Det finns stor efterfrågan på massmediematerialet från forskare och studenter på lärosäten runt om i landet. Tyvärr tillåter upphovsrättslagen

bara att det skyddade materialet tillgängliggörs i våra lokaler i Humlegården.

Från KB:s sida vill vi att det material som vi digitaliserat, så långt det är möjligt, finns tillgängligt över hela landet. KB för samtal med rättighetsinnehavarna kring kollektiva avtalslicenser men något avtal finns ännu inte för dagstidningsmaterialet. Finansieringsfrågan kring avtalslicenser är heller inte löst då det troligen inte skulle rymmas inom KB:s ordinarie anslag.

I detta ärende har bitr. riksbibliotekarie Lars Ilshammar fattat beslut efter föredragning av kommunikationsstrateg Peter Axelsson. I den slutgiltiga handläggningen har också utredare Göran Konstenius deltagit.

Stockholm 14 mars 2017

Lars Ilshammar
bitr. riksbibliotekarie

Peter Axelsson
kommunikationsstrateg